

Franc POHLEVEN*

PRAVA ŠTOROVKA ALI SIVORUMENA MRAZNICA

AGRESIVNA UNIČEVALKA DREVES

Štorovka (*Armillariella mellea* (Vahl ex Fr.) Kummer) raste v šopih od konca poletja do pozne jeseni na starih, lahko že strohnelih štorih, pa tudi v njegovi okolici, kjer so v tleh ostanki korenin in vej. Mlade štorovke imajo skoraj kroglaste klobučke. Med robom klobuka in betom je razpeto zastiralno, ki varuje lističe (slika 1). Ko se klobuk razprostre, se zastiralno strga, na betu pa so ostanki v obliki obroča. Kljub temu, da se klobuk razširi, ostane rob klobuka še spodvihan in se šele pri postaranih gobah popolnoma razpre ter postane močno nazlebljen (slika 2).

Barva klobuka štorovk je zelo različna ter variira od svetlo- do temnomedene in od rjave do rjastorjave barve. Zaradi medeno rumene barve klobuka jo nekateri narodi imenujejo medena goba. Klobuk je precej tanek in pokrit z rjavkastočrnimi vlaknatimi luspicami, ki so v osrednjem delu gostejše (slika 1). Pri starejših gobah, ko je klobuk že sploščeno razprt, jih skoraj ne zasledimo več in je klobuk gol. Meso klobuka je blede in precej žilavo. Lističi so sprva belkasti, kasneje rdečkasti do rjavi, razmaknjeni in prirasli na bet. V obliki ozkih podaljškov so nekoliko porasli po betu navzdol. Trosi, ki se sproščajo iz lističev, so mokasto beli in ko klobučki v gostih šopih rastejo eden nad drugim, beli trosi mokasto poprhajo površino klobuka spodaj rastoče gobe.

Štorovka ali mraznica se pojavlja kot saprofit v mešanih gozdovih na poškodovanih in odmrlih drevesih iglavcev ter listavcev, vendar je pogosta tudi kot parazit na rastočem drevju. Podgobje v lesu je sicer belo, iz njega pa izraščajo mrežaste, koreninam podobne črne vrvice (rizomorfi), s katerimi pod skorjo prodira od korenin po deblu navzgor. Je zelo agresivna in z rizomorfi razrašča po zemlji daleč stran od gostujočega drevesa ter preko korenin okuži sosednja drevesa. Paul Stamets v svojih

■ Slika 1. Mladi klobučki štorovke so kroglasti in medenorumene barve – od tod ime vrste »mellea«

knjigi poroča, da je štorovka v Oregonu in Koloradu povzročila odmrtnje dreves na območju velikem 970 ha (2.400 akrov). Podgobje te glive se je namreč razširilo po celotnem področju, kar kaže, da so glive največji organizem na svetu. Razkroja predvsem jedrovino, zato opazimo poškodbo šele po podrtju drevesa. V gozdovih povzroča velikansko gospodarsko škodo, saj pogosto razkroji in izvotli najbolj dragocen spodnji del debla. Po poseku se razkroj nadaljuje, zato je potrebno okuženo hlodovino čimprej razžagati, les pa posušiti. V lesu z vlažnostjo pod 20 % odmre, prav tako pa je suh les varen pred okužbo. Na lesu povzroča tipično belo trohnobo in v gozdu strohnela debla ponoči svetlikajo (fluorescirajo). Nikoli se ne pojavlja na lesenih izdelkih vgrajenih znotraj stavb, zelo redko pa tudi na lesu v stiku z zemljo.

Prava štorovka in njej sorodne vrste so pogojno uporabne in so surove strupene za človeka in živali. Lahko jo gojimo, vendar zaradi njene parazitske narave gojenja ne priporočam. Iz njenih klobučkov so izolirali armilarično kislino, ki ima antibiotski učinek. Pred uporabo jih je potrebno kratko prekuhati in tako postane odlična užitna goba. Nekateri pa tudi kuhane ne prenašajo dobro, ker jim

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Jamnikarjeva 101, Ljubljana, e-pošta: franc.pohleven@bf.uni-lj.si

povzročča prebavne motnje. Primerna je za pripravo juh in omak. Odlična je tudi vložena v kis.

■ Slika 2. Odrasle gobe imajo razprte klobučke z rumenorjavimi lističi

Bojan KOVAČIČ*

NOVOGORIŠKI LESARJI NA EKSKURZIJI V SRBIJI

Dijaki in učitelji lesarskih programov na Strojni, prometni in lesarski šoli, ki deluje v okviru Tehniškega šolskega centra Nova Gorica, smo v marcu 2009 obiskali Republiko Srbijo in sicer Beograd ter Novi Sad. Namen strokovne ekskurzije, ki se ji je pridružilo tudi sedem obrtnikov – mizarjev, je bil ponovno vzpostaviti stike s sorodno šolo – »Tehnično školo za obradu drveta, unutrašnju dekoracijo i pejzažnu arhitekturu«, spoznati lesarske izobraževalne programe v Srbiji, obiskati uspešno lesarsko podjetje »Enterijer Janković« v predmestju Novega Sada in si ogledati pohištveni sejem v Novem Sadu. Seveda smo si želeli ogledati in spoznati tudi kulturne znamenitosti Beograda ter začutiti utrip življenja v velemestu.

Na šoli, s katero smo že sodelovali v času skupne države Jugoslavije, so nas pristrčno sprejeli, veseli, da pričenjamo znova sodelovati s skupnimi projekti. Dogovorili smo se za prijavo projekta šolskih partnerstev ACES, v katerem bi naši in njihovi dijaki sodelovali pri podobnih praktičnih aktivnostih ter prek interneta razpravljali o aktualnih

temah, ki so skupne mladim in so pomembne za njihovo prihodnost (<http://www.aces.or.at>).

Ugotovili smo, da je v obeh državah v lesarstvu in šolstvu čutiti prizadevanja za razvoj, srečujemo se z podobnimi težavami, prednosti panoge pa so slabo izkoriščene. Njihova šola lesarske usmeritve (<http://www.drvena.edu.yu>), ki jo obiskuje okoli 700 dijakov in pokriva širše območje Beograda (2.000.000 prebivalcev), ponuja različne lesarske programe izobraževanja, ki trajajo tri oz. štiri leta. Na šoli poteka tudi poskusno uvajanje prenovljenih programov za poklic mizar in tapetnik. Poskusno uvajanje novih programov traja tri leta. Nato se uvede verificiran, ciljno naravnano prenovljen program na vseh šolah v državi. Njihov poklicni program ne predvideva praktičnega usposabljanja pri delodajalcih (PUD), razen za specializacije v ožji smeri (npr. izdelovalec instrumentov, modelar), število ur strokovnih in praktičnih predmetov pa je skoraj enako kot v naših programih.

Vpis v triletno poklicne programe, ki jih v praksi najbolj potrebujejo, se iz leta v leto zmanjšuje. Problem pomanjkanja prenašanja mojstrskih znanj na mlade je podoben oz. enak kot v Sloveniji. Mladi se vedno

* univ. dipl. inž., TŠC, Srednja prometna in lesarska šola Nova Gorica, Cankarjeva 1, 5000 Nova Gorica, e-pošta: bojan.kovacic@guest.arnes.si